

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Conradi Samvelis Schvzrfleischii Opera historica politica

Schurzfleisch, Konrad Samuel

Berolini, 1599 [i.e. 1699]

II. Medo-Persarum Initia

urn:nbn:de:bsz:31-102564

I. ASSYRIO-CHALDAEORUM PRIMORDIA.

iam diu ante voluntatem et oracula sua patefecerat, *Filium suum legasse ad homines, ut eos converteret ab impiis et vanis cultibus, ad cognoscendum et colendum Deum verum, Instit. Divin. lib. IV. cap. 14.*

II. MEDO-PERSARUM INITIA.

Qvae corporum, ea imperiorum vicissitudo est, neque aliter, ac homines, longa aetate conficiuntur et langvent, et saepe etiam instabilis fortunae documenta sunt, et in repentina atque improvisa pericula interdum veniunt, et subitis atque inexpectatis casibus aliquando subvertuntur. Itaque florent magis et durant, quae securitati potius quam potentiae consulunt, et parta servare, quam augere malunt, et fide atque concordia societatem tuentur et colunt, gnaviterque ac tempestive provident omnia et curant, neque distracta frangi se ac debilitari patiuntur.

§. II. Inter exempla Medi et Persae sunt, quorum regna ad certum usque tempus gloriam et robur servarunt, ac deinde velut expleto suae felicitatis intervallo, non modo florere, sed quoque sui iuris esse desierunt. Medi quidem usque ad adultam Cyri aetatem, Persae usque ad Alexandri Macedonis transitum in Asiam in potentiae fastigio steterunt. Quod sane *DION PRUSAEUN- SIS* inter fortunae beneficia numerat, idque evidentibus gentium exemplis probat, ac imperia velut naves agitari subindicat, et apta adeo ac eleganti tralatione affirmat, Persas secundo hactenus vento navigasse, prosperumque regni cursum tenuisse. Mox felicitatis huius diu continuatae finem terminumque subiungit, et navigantes fortunae ope homines idonea et significante circumlocutione denotat atque describit. Cumque id agit, tum praecipue in altissimo gradu positos intelligit, conversionesque has certis et insignibus temporum intervallis designat, suisque nominibus appellat, et ostendit, quamdiu imperii navem rexerint illi ipsi, quos introducit *πλεονίας*, sive navigantes: introducit autem et definit hos, *Ἀσσυρίως μέχρι τῆς Σαρδαναπάλης τρυφῆς. Μηδως μέχρι τῆς Κύρου τρυφῆς. Πέρσως μέχρι τῆς διαβάσεως*, in *Oratione II. de fortuna*, quae est in serie orationum omnium *LXIV.* Vocabulo *διαβάσεως* significat transitum Alexandri Magni in Asiam, cuius memorandi occasionem alibi nactus tradit, Macedonas postremo transiisse in Asiam, et rem fortunamque et gloriam amplificasse. Et enim diversa est *διαβάσις εἰς τὴν Εὐρώπην*, quum Xerxes in Europam movit, Graeciamque infestavit, de qua est apud *Diodorum Siculum Bibl. Hist. XL.1. τὰ τελευταία*, i. e. *Postremo*, nomine vim adverbii habente, scripsit, quando rationem numerumque iniiit superiorum expeditionum, quae ante Alexandrum

contigerunt: loquitur enim de Macedonibus, quorum expeditio ductu auspicioque Alexandri et suscepta et confecta est: quorsum spectat, quod in *Oratione LXXIX.* dixit, Macedonas possessiones opesque Persarum occupasse. Namque τὰ πειρῶν ibi directe atque ex instituto intelligit, quae Graeci nominant κτήματα, quippe quae iure belli pervenerunt ad Macedonas, atque adeo apertum et firmum occupati Persarum regni argumentum praebuerunt, Ratio causaque decidendi est apud *Scriptorem antiquissimum Xenophontem*, cuius verba cum praesenti instituto congruunt, tum sufficere omnino possunt. Νόμος, inquit, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις αἰδιός ἐστιν, ὅταν πολυμύλων πόλεις ἄλλω, τῷ ἐλεύθῳ ἐναί, καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τὰ ζῆματα. *Cyropaed. lib. VII. pag. 136. edit. Basl. Ioh. Petri 15 pag. 168. edit. Leunclav.* Σώματα, hic nominat homines, quae significatione Demosthenes σώματα αἰχμαλώτια, homines bello captos dixit, quos alibi sensu paria faciente αἰχμαλώτους vocat. Spectatque huc locus *Aristophanis*, et simul ostendit, servos iure veteri Attico quoque inter κτήματα relatos fuisse, in *Plut. ael. 1. scen. 1.* imprimis eo videatur *Dion Prus. Orat. XV.* Ad haec σώματα τῷ ἐν τῇ πόλει appellat Xenophon, quum designat homines societate civili coniunctos atque confociatos: quos Graeci uno vocabulo πολίτας dicunt. Amplius ζῆματα legunt omnes antiqui Codices et recte. Alioqui nihil fraudi est non ζῆματα, ἀν κτήματα dicamus, quandoquidem id modo concludendi, qui a consequenti sumitur, non repugnat, ac per se patet satis notumque est, ius imperii in homines quoque complecti ius atque potestatem in eorum bona atque fortunas, et possessiones omnes, tanquam accessiones eo pertinentes. Νόμον intelligit ius non scriptum, idque universe approbatum, et gentium nationumque cultiorum consensione roboratum, quo ea, quae ex hostibus iusto bello capiuntur, statim acquiruntur, atque transeunt in ius ditionemque victoris. Ea huius vocabuli significatio frequens est, et ab Oratoribus interdum adiecto explicationis causa vocabulo notatur atque definitur. Hunc ad modum *Andocides in Oratione de Mysteriis 1.* pronuntiavit, ἀγέλω τὰς ἀρχὰς μὴ ζῆσαι, atque sic non scriptum ius non esse Magistratibus adhibendum, pro statu illorum temporum innuit ac affirmat, quod *Alphonsus Mniatus* ad verbum reddidit, atque hac interpretatione usum fori Graiorum et *Quiritium* non bene distinxit. *Andociden* securus est *Dio Prus. Orat. LXXVI.* *Vetus Tragoedi Scholiastes* ait: ὁ τῶν ἔθλων νόμος. *Andronicus paraphrastes* videtur nominasse ἀνθρώπινα κατὰ συνθήκην νόμιμα δίκαια, lib. V. c. X. *Eth. Nicom.* Nec dissimili modo *θεσμός ἀνθρώπων* dixit et *ζῆματα* καὶ πόλεις *Libanius*, in *declamat. XIX.* Hoc pacto *Cicero* iura hominum nominat, quae alias iura gentium dicuntur, nec abit *Livius*, qui ius humanum appellat, quod moribus populorum receptum est, ille in *Orat. pro A. Cluentio*, hic V. 37. Recte ergo *Athanasius Rhetor* τὰ νόμιμα ἀ τῶν ζῴων ἀνθρώπων νόμοις distinxit, Atque his etiam *θεσμοθεταί*, tanquam νόμους et perpetuam

ram scriptos opposuit *Demosthenes* in *Orat. de Corona*. Verum diversi generis et alius loci sunt τὰ ἀγροφα τῶν ἰθιῶν, de quibus est apud *Basilium Magnum* in *lib. de Spiritu S. c. 27*.

III. Sed enim hunc Alexandri transitum *Arrianus* nominavit ἀνάβασις, indicans, eum usque in interiores Asiae regiones magno et itineris et expeditionis labore penetrasse. Eodem nomine insignitur celebraturque Cyri minoris expeditio in Asiam, quae dicitur a *Xenophonte ἀνάβασις*, propterea quod is cum exercitu in Asiam situ tenus superiorem instructis copiis contendit. Fuit autem duplex Cyri ἀνάβασις, quarum altera proprie dicta, in *lib. I. de Cyri expeditione*, altera in *lib. II. Hist. Graecarum Xenophontis* descripta extat. Atque hanc Cyri minoris expeditionem in Persiam attingit *Isocrates*, quum τὸς κύρω συναβάντας commemorat, nempe eos, qui iuxta cum ipso in Persiam ascenderunt, in *Panegyrico pag. 102. edit. VVolf*. Denotat autem *Arrianus* validam Alexandri Magni expeditionem, quando feliciter et animose eduxit exercitum, magnumque Asiae imperium, fato urgente prolapsum, occupavit. Situs ceteroquin altior vocabulo ἀναβάσις innuitur, quem Geographi et Historici communiter per τὸς ἀνωθεν, velut supra habitantes, exprimunt ac clarant. Similiter ὑπερκείμενος nominant populos altius sitos, quod ex *Agathemere* confectum dabo, qui in hanc sententiam scripsit: πρὸς Ἀρκίην ἢ Μειῶτις ἢ ἑρκεῖται λίμνη, *lib. II. cap. XIV*. Neque aliter *Strabo*, qui diu ante eum vixit, idemque hoc verbum saepissime usurpavit, quod docent formulae sequentes: τὰ ὑπερκείμενα ὄρη κατοικῆσι. Sic et τῶν Καουάρον ὑπερκείμενα Οὐσκόνιοι, *Geograph. lib. IV. et alibi passim*. De τοῖς ἀνωθεν, et τοῖς ἀνωθεν ἰδιῶσι, *conf. Dio Chrysostomus in Orat. XI. pag. 192. et Orat. LXXIX. pag. 664*. Tali modo dixit *Xenophon* πορεύεσθαι ἀνω, quod alibi ἀναβαίνειν, *Cyr. exped. lib. I*. Quae cur maiori testimoniorum apparatu edisseram, latiusque exponam, non fert instituti ratio, neque ulla necessitas cogit.

IV. Ceterum res Persarum non tam fortuna, quam vita convertit, postquam a virtutibus, quibus Imperia continentur, recesserunt, ac ab arte militari ad libidinem atque ineptias desciverunt, laborumque patientes et fortes esse desierunt, ac denique in togae ac belli studiis nihil praeclare et utiliter faciendum susceperunt. Proinde huius tota Asia florentissimi Regni inclinatio et calamitas non a casu, qui saepe, nec sine divino nutu in rebus humanis dominatur, sed ab alia et altiori causa arcesse debent, quam *Xenophon* perscrutatus est, et sapienter reddidit, literisque mandavit. Quippe qui Persas describit ac nominat impios, iniustos atque effeminatos, et malis moribus mutatos prorsus atque depravatos. Appellat enim ἀσεβέστερος πρὸς θεῶν, καὶ ἀνοσιπύστερος πρὸς συγγενῶν, καὶ ἀδικώτερος πρὸς τοῦς ἀλλοτρῶν, καὶ ἀναιδέστερος τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἰὺν, ἢ ἑμπροσθεν, *lib. VIII. Cyrusped. sine*.

V. Igitur *Dioni Prusaeensi* ob declamationis decorum, quod Graeci *πρέπου* vocant, fortunae elogium ultro et libenter relinquimus, sed conversionis principium, et magnae regnorum vicissitudinis vim effectumque aliunde repetimus, et vindex scelerum Numen invenimus, quod *Xenophon*, ut cordatus scriptor, et a *Dione* ipso alias iure laudatus est, non dissimulat, et Deum reverenter nominat atque cognoscit. Propior nihilominus causa quoque aestimanda est, ut intelligatur, vel ideo praecipue elanguisse rem Persarum, quod regnum non iis artibus, a quibus a *Cyro* maiore quaesitum erat, successores retinerent atque tuerentur. Postquam enim regendi prudentia a parente et auctore illius regni tradita, et belli usus disciplinaque superiorum temporum obsoleverunt, resque equestris ac venatio certaminaque alia, velut belli officina et ludus, non modo non culta, sed ne tunc quidem curata sunt, deliciaeque et luxus invaserunt expugnaruntque animos, et incestuum summa turpitudine ac foeditas Regum connubia polluit, ac libido adeo omnia divina humanaque iura violavit, necesse fuit, prolabi Rempublicam et ruere ad interitum, et quia aliter servari non poterat, sic tandem pati servitutem. *Degenerantis a Cyro aetatis Persarum initium a Cambyse capiendum est, apud Herodotum in Tbalia III. 30 31. Namque is fraterno sanguine manus imbuit, et sororem incesto flagitio contaminavit. Explicandus inde Xenophon est, qui corrupti moris et ignaviae atque beluationum Persarum initia ab Artaxerxe duxit, Cyripaed. lib. 8. pag. 240. seq. Praeter hos labem periurii Persis aspergit Libanius, nominatque subriles et promptos ad fallendi artes, et fatetur δεινὸς εἶναι καὶ κλέψαι, καὶ παρακέρυττα αἰετῶν, καὶ δι' ἐπορκίας ῥήσα ἀνὸ Φελέδου, in basilico, p. 123. Nec Magi sacrorum antistites et magistri sapientiae doctrinaeque omnis omittendi, nedum impietatis et incesti criminis absolvendi sunt. vid. Clem. Alex. in protreptico, Diogenes Laertius in lib. 1. prooem. nec non Catull. epigr. XCI. et Ovid. met. am. X.*

VI. Omnino ad liquidum perducta ratio est, quamobrem huius regni felicitas cum *Cyro* maiore pariter coeperit atque desierit: idque eo spectat, ut ostendam, cum moribus mutari fortunam, melioremque fingi sapienter et iuste agendo, atque adeo ad ipsa *Cyri* initia me convertam, et quibus modis Magnum Asiae imperium consecutus sit, summam percurram. *Dio Prusaeensis*, quem illius *genium* nominat, ut qui consilio et fortitudine Persas ex servitute ereptos in libertatem asseruisset, novumque et rerum magnitudine excellens imperium condidisset. *Ὅς, Cyrum denotans, inquit, δαλύοντας αὐτὸς (Πέρσας) Μηδὸς σφετέρην, εἰς ἐλευθερίαν ἀφείλετο, καὶ πάντων ἀπεφθνε δεσπότης πῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν.* in Orat. XXV. de Genio. Praeterquam enim quod *Medi* Persis iugum imposuerunt, *Astyages* quoque *Medorum* Rex oblitus necessitudinum, in sanguinem et viscerum suorum partem acerbius consuluit, indignumque facinus

in

in Cyrum nepotem admisit, quod cur is deinde ulcisceretur, causam atque occasionem sibi datam esse censuit, et iudicio gentium experiri voluit, sumptisque armis Astyagem devicit, regnumque eius occupatum cum ditione Persarum coniunxit. *Vid. Herodotus l. 107. 108. seqq. usque ad 131. Astyages non tenuit cum ratione regnandi modum, et pristini moris integritatem ambitione et crudelitate mutavit, atque a regula Deiocis, sapientis et iusti eius regni conditoris, immane quantum recessit, quod non potest non esse manifestum, si Herodoti l. c. 98. et 99. ubi Regis primi acquirentis iustitiam prudentiae rectoriae fundamentum servantis et custodientis, τὸ δίκαιον Φυλάσσοιτος, insigne luculentumque exemplum est, cum capite 108. & 119. contendamus: addatur Valerius Maximus l. 5. in exempl. ext. Seneca III, 15. de ira, et imprimis Iulianus l. 4. Idcirco ulciscendae iniuriae titulus vel praecipuus, vel non postremus, Cyro fuit, quem ei quoque suggerit Harpagus apud Iulianum libro l. 5. 8. Nec defuit propulsandae servitutis species, quando PERSA noluit in servitute esse Persas, nec potuit destinare, nedum occupare Asiae imperium, priusquam Medos subegisset. Hinc Strabo ait, Cyrum redactis in potestatem Medis, statim invasisse Lydos, et reliquos Asiae populos vicisse, ditionemque suae subiecisse, *Geograph. libro XV. Πέρσαι δ' ἄφ' ἑκατέρωθεν τῶν Μήδων, εὐθύς καὶ Λυδῶν ἐκράτησαν.* Nam apud Medos Lydosque magna in primis erat pecuniae opumque vis, quae nervum belli et robur, materiamque stipendiis praebet. Medorum profecto divitiae passim memorantur, quorum amplas facultates et insignem cultum vel id commonstrat, quod in camelis equitare consueverunt, apud Aristophanem in *Avibus*, ubi Scholiastes ad verba: πῶς ἄνευ καμήλων Μήδος ἂν ἐπέπρωτο, haec commentatur: ὡς τῶν Μήδων ὡς ὅτι τῶν καμήλων ὄχημα ἵππων τῆ τῶν πολέμων ἐξόδω. Notat per schema Comicus, pernicem Medorum equitationem in camelis fieri solitam, ac rei et militiae equestria studia ibi valuisse innuit, atque alibi, et nominatim in *Vespis*, Medum nominat, quem nativa ditione Graeci nominis nationisque hostem nominare potuissent. *Vid. ibi scholiographus, cui explicando facit locus Herodoti VI. 112. τίως ἦν τοῖσι ἔλλησι καὶ τῆσι τὸ Μήδων φόβος ἀκέραια.* Occurritque hic animo, quod Prusaensis ultima illa tempora, quae Cyrum praecesserunt, respiciens dixit: ἀμάχων Μήδων γένος, orat. LXIV. de fortuna. Tum gratius ac prudens scriptor Polybius confirmat, τὴν Μήδων ἀξιοχρεωτάτην κατὰ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἵππων. X. 24. Nam Medici fuerunt boni equites, & multa etiam in bello praecellere fecerunt. Nec modo Medorum arma, sed etiam vestes celebrantur, sine dubio ob elegantiam et cultum, *vid. Herodotus capite centesimo duodecimo libri iam adducti, ubi ἰσθητὰ Μηδικὴν nominat μετωνυμικῶς, Medosque Graecorum hostes intelligit atque circumserbit. Procopius autor est, vestem, quae nunc serica dicitur, olim Medicam fuisse appellatam, de bello Pers. lib. 1. Purpuream Astyagis vestem describit Xenophon. Cyrip. l. Μήδων εὐδὴν memoratur a Prusaensi Orat. XXXV. nec non Μηδικὴν τετραπύζα, apud eundem orat. XXXIII. Pertinet eo insigne divini vatis**

Ora.

Oraculum, quod legitur Esaiæ XIII. 17. LXX. reddunt: ἰδὲ, ἐπευθίρω ὑμῖν τὰς Μηδῆς, οἱ ἀργύριον ἔλογίζονται, ἔδὲ χρυσίον χρείας ἔχουσι. Lydorum quoque opulentia nota atque insignis fuit, praesertim aetate Croesi, quorum abundantia rerum omnium, et magna praesertim auri copia illustravit. Hanc in sententiam τὰ Κροίσου exaggerat Prusacensis Orat. XLVII. Alibi de fortuna loquens ait: Κροίσου δίδωσι χρυσὸν (ἢ τύχη) Orat. LXIV. Nec figura non utitur Libanius, quum de impensa in portum Seleuciaë facta loquens, apud osin comparationis ἀσχηλῶς instruit, et sumpto sibi matris causa aurifero Paetolo sic orationem accommodat, ut simul opes Croesi maximas innuat ac ostendat. Ὄσον (Κροισὸν) ἔδὲ Κροίσου πακτωλὸς ἐψησύνθησε, in Antiochico. Etenim tradit Strabo, Croesum maioresque ipsius ex aureis Paetoli ramentis magnas divitias comparasse, Geograph. XIII. Idque non ex mythographis, quos interdum Strabo sequitur, sed ex Herodoto sumpsit, Terpsich. V. 101. Add. Dio Prus. orat. LXXIIX. Comprobat etiam inter Patres πολυμαθὲς τὸς Clemens Alexandrinus in paedagogo lib. III. Saltem exinde licet intelligere, regnum Croesi pecuniis divitiisque fuisse affluentissimum, quod sane Herodotus alibi planius simpliciusque indicat, quum scribit. Κελεύσαντος Κροίσου, τὸν Σόλωνι ἠσπρόντες ᾤψηγον κατὰ τὰς Θησαυρῆς, καὶ ἐπαδίκουον πάντα ἰόντα μεγάλα τε καὶ ὀλίγα, I. 29, 30. Opinione enim Croesi magna beataque videbantur, sed re ipsa haec talia non erant, atque adeo non διὰ τὸ εἶναι, sed διὰ τὸ δοκεῖν exponenda sunt, quod Solonis responsum evincit I. 32. Summatim Lydorum regni fertilitas ubertasque describitur a Xenophonte Cypri. VI.

VII. Victo et in ditionis fidem accepto Astyge, praeterquam quod Cyrus ad subigendos finitimos aditum sibi patefecit, tantam quoque potentiam adeptus est, ut nemo deinceps esset, qui eum prohiberet, quominus in reliquam Asiam duceret, prolatoque regno totam occuparet. Croesum quidem affinis et vicini regis casus de periculo instanti admonuit, sed progredientis impetum sistere non potuit, neque copias perinde firmas et magnas, neque usu et disciplina castrensi aequales habuit, traiecitque Haly fl. Apud Pteriam Cappadociae tractum castra posuit, nec multo post infeliciter confixit, cladeque accepta Sardes diffugit, viribusque fractis, neque ad resistendum prudenter comparatis, externa incertaque subsidia exspectans, male sibi consuluit, vivusque tandem in potestatem Cyri venit. Vid. Herodotus I. 76. 77. 78. 79. 80. 81. seq. 86. Crestias in Phot. excerpt. LXXII. Xenophon Cypri. VI. Croesus captivus ad Cyrum haec verba locutus est. Καίπερ ἡ δῆσ ποτα, partim ut fateretur, se esse in potestate victoris, quem nomine liberis populis invisissimo δεσπότης consulat, partim ut hac appellatione iratum Cyri animum, demulceret, partim denique ut violatae fidei poenam quasi tacite hoc modo deprecaretur. Sine dubitatione adhuc versabatur ei ante oculos exemplum, quod in Filio, quem Cyro obsidem dederat, in conspectu Patris statutum est, quodque matrem usque eo afflixit et conturbavit, ut voluti attonita lueta e muro Sardium praecipitem se daret, quod Crestias praedicto loco tradit. Habuit autem Cyrus in castris Persas, Medos

II. MEDO-PERSARUM INITIA.

25

Medos et Hyrcanos, quorum plerosque et si ditioni suae obnoxios tenuit, tamen ante pugnae discrimen tanquam amicos et socios allocutus est, atque adeo prudentis belli imperatoris munus recte asstimavit et gessit. Accurate Xenophon *ὡς συμμαχίας καὶ κοινοῦς* a Cyro appellatos fuisse memorat, Cyrip. IV. Nam apposita nota similitudinis detrahitis de significatione insigniori, quae continentur omnes ii, quot quot foedus bellique gerendi societatem contraxerunt. Idcirco *συμμαχία* denotat foedus, idque tale, quod cum inferendi, tum defendendi belli causa inicitur, atque hoc modo ab *ἐπιμαχία* distinguitur, quae foederis ad defensionem pertinentis nationem habet, id quod apud historicos pariter atque Oratores, praecipue apud Isocratem et Thucydidem inveniamus. Proinde Persae et Medii *συμμαχίας* non habuerunt, propterea quod ius huius foederis non potest se iungi a iure belli, quod neutri vindicare sibi poterant, quoniam in exquisitissima parendi conditione erant, atque adeo non alio nomine censebantur, quam ii populi, qui herili regum imperio et potestate continentur. Tantum autem inter *συμμαχίας*, atque inter eos interest, quantum inter *ἀυτονοῦς*, et *ὑπηκόους* sive quantum inter liberos et subiectos, Hyrcanii a Cyro in amicitiam saedusque asciti, *Φίλοι καὶ σύμμαχοι* nominantur, apud Xenoph. IV. p. 108. et 94. collat. Quamquam non est dubium, quin regis maximi et bellicosissimi nomen et auctoritatem comiter habuerint, quippe qui iam per tot regum populorumque clades ad summam terrarum orbis potentiam grassabatur. Hinc Strabo Hyrcanos ditioni Persarum annumeravit, Geogr. XI.

VII. Igitur Cyrus, armorum et equitandi peritissimus Rex, primus inter Persas magnum Asiae Imperium suscepit, ac tenuit, illudque mole sua fundavit, et opibus auxit, victoriisque nobilitavit, atque hac dignitate posteris et successoribus praeluxit, atque hoc ordine omnes suae nationis reges praecessit multumque antevertit. Equidem non ignoro, *Aeschylum* tradidisse, duos Persarum Reges ante Cyrum, sed ut ab eo dissentiam, vetera *Berosi* et *Megasthenis* monumenta, et omni exceptione maior *Ptolemaei* canon, et vetustate praestans *Herodoti* historia, et Graecorum fere omnium consensus facile me adducunt et persuadent. Quamquam autem ultimis Persarum temporibus vixit floruitque *Aeschylus*, et plerasque eorum res vidit praeliisque interfuit, tamen historicorum fides nunc debet esse potior, quod Poetarum institutum valde diversum est, et ab historia quam longissime recedit. Sive ergo decoro artis, sive expolitioni tragoediae verum fabulosumque de industria miscentis atque temperantis hoc tribuat *Aeschylus*, id nunc ad me non attinet, neque efficit, ut historiae leges convellantur. Nuper tamen *Thomas Stanleius*, homo Anglus, idemque Graece doctissimus, sententiam iuxta et auctoritatem *Aeschyli* vel hoc in primis argumento defendere voluit, quod res Persicas praecclare cognitas habuisset, ac in ea tempora incidisset, et aliquoties contra Persas dimicasset, atque in pugna etiam Marathonia pariterque Salaminia et Plataeensi fortiter steterisset, V. *Comment. in Aeschyl.* p. 773. Verum haec omnia,

D

quan-

quantamcunque speciem praeferant, vel ideo nihil probant, quoniam res aetasque regum Persarum versibus attigit, et scribendo vatis personam sumpsit atque sustinuit, et summatim genus mythicum est consecutus. *Vid. tragodia, quae inscribitur Persae, edit. Henr. Stephani, pag. 162. ubi vetus, atque a Petre Viellorio recognitus Scholiastes nihil, quod ad Persarum Chronologiam spectat, annotavit.*

IX. At enimvero non solus *Stanleius* in constituenda regum Persicorum successione Aeschylo nimium indulgit, sed etiam aliquanto post civis eius *Ioannes Marshamus*, id sibi faciendum putavit, ut reges rationesque Persicas ex sententia Aeschyli ordinaret, idque auctore etiam *Xenophonte* confirmaret. Cuius et in scribendo diligentia et candor omnibus explorata sunt, neque tandem, nisi temere, negari possunt. Iure hic dolendum est, intercidisse Persarum fastos, quos *Berosus* *Megasthenes*que inspexerunt, quosque ad Iosephi tempora pervenisse integros, haud dubitamus. De *Xenophonte* autem dicere necesse habeo, eum in *Cyrupaedia* non voluisse tradere historiam successione regum Persiae, sed imaginem duntaxat boni sapientisque regis in *Cyro* effingere studuisse. Monet enim, et instruit formatque principem, qualis esse debeat, non, quis fuerit describit. Apposite *Cicero* omnium Graeciae monumentorum peritissimus tradit: *Cyrus ille a Xenophonte non ad historiae fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperii, lib. 1. ep. 1. ad Quintum Fratrem. Quod dictum sententia sua comprobant Desiderius Erasmus, Iustus Lipsius, Iosephus Scaliger, Gerhardus Ioannes Vossius, ac nostra memoria, praeter Marshamum, docti fere omnes.*

X. Iam res ipsa postulat, ut sequamur *Herodotum*, *Xenophontem*que deferamus, propterea quod antiqui prope omnes illius historiam, quae ad res originesque *Medopersicas* spectat, retinent ac probant, et quod huius rei caput est, minime ab ea discedunt rationum coelestium artifices, iidemque gravissimi ad assentiendum auctores. Nisi quod *Ctesias* scriptura reliquit, *Cyrum* cum *Astyage* nullam habuisse necessitudinem atque cognationem. Illud autem pro vero accipit, ultimum *Medorum* regem fuisse *Astygem*, in quo et cardo huius controversiae vertitur, et *Herodoti* sententia confirmatur, in excerptis *Phot. supra nominatis*. Subscribit *Thucydides*, et quum attingit *Persica*, *Cyrum* nominat, et iis designat appellatque verbis, quae plana sunt, ac neminem dubitare sinunt. Meminit enim *Κύρου, Περσῶν πρώτου βασιλέυοντος, καὶ Καμβίσης τῆς υἱῆς αὐτοῦ, bistor. 1. Tacite, opinor, consentit scholiastes, qui nihil praeterquam rationem Grammaticam explicavit, et ἀπὸ κῶς λεγόμενον ὄνομα τῆς υἱῆς subiecit, cursimque denotavit.* Existimo quoque huius sententiae fuisse *Diodorum Siculum*, quando eversum *Medorum* regnum cum fundato *Cyri* imperio eventus et fortunae societate coniungit, *Biblioth. bistor. XIII. 22.* Aperte tradit *Strabo*, *Mediam* regno, quod haecenus tenuisset *Astygis*, a *Cyro* *Persis*que fuisse privatam, *Geograph. XI. Nam de Media loquens scribit: ὕπερον δ' ὑπὸ Κύρου καὶ Περσῶν ἀφαιρέθησα τὴν τοσαύτην ἰξυ-*

II. MEDO-PERSARUM INITIA.

ἔξωσιαν Ἀσυάγῃς, quae verba non apte satis reddita in Basileensi et vulgari editione reperiuntur. Et lib. XV. οἱ Πέρσαι κρατήσαντες Μήδων, καὶ ὁ Κύρος. Pariter Dio Chrysostomus κρατήσῃσι Μήδων Κύρος, orat. LXIV. Consulto hic praetermitto, quod Graece docti solent observare, notione imperandi hoc verbum tali modo esse construendum, quamvis non ignorem, apud Isocratem cum casu accusandi iunctum inveniri, in panegyrico. Simul recorder, Dionem Chrysostomum utroque casu positum enuntiassse, exempli gratia, τὴς ἑλλήνας ἐκράτησαν, Orat. XXXIII.

XI. Neque mihi adversatur Libanius, excepto, quod parti imperii modum attinet, de quo longe aliter pronunciat et sentit, clariusque Cyri bellum, quam iustius fuisse confirmat, et nunc eius avaritiam, nunc impietatem reprehendit. Ἄνθρωθεῖς, inquit, καὶ νικήσας Πέρσας, Μήδοις ἐπιλθὼν τὴν πάππον διέφθειρες τὸ μέντοι πλειοῦξας ἐπιδειξάμενος. τὸ δὲ δυσσεβείας ἢ πόρρω, in oratione III. quae Basilicis inscribitur. At Cyrus non vicit Persas, sed incitavit persuasitque ad defectionem a Medis. ἢ ἐνίκησε dico, ἀλλ' ἀνέπεισε ἀπίσασθαι ἀπὸ Μήδων, vid. Herod. I. 125. 126. Quare insignior Atticae sva vitatis cultus, et declamandi nitor apud Libanium non indicant semper accuratas historiae rationes, quas iam ex Herodoto confectas habeo, quasque ante Libanium probat rhetor Chrysostomus, ille Atticae elegantiae artifex pariter, et Lysiae diligentissimus imitator, quum memoriae tradidit, Cyrum Persas antehac Medis addictius parentes, servilemque in modum obsequentes restituisse in libertatem, Orat. XXV. Tantum vero abest, ut dici possit, invitos Persas a Cyro ad obsequium fuisse redactos, ut quoque affirmandum sit, eum volentes, dataque tunc occasione excitatos, ductu atque imperio suo in libertatem vindicasse, quorum ingenium praeclare cognitum habuit, et iugum crudelitatemque Medorum penitus averfari intellexit. Eo scripsit Diodorus, et interrogandi schemate rationem causamque everfi Medorum regni expedivit. Τὶ καθ' ἄλλο, inquit, τὴν Μήδων ἀρχήν; ἢ πρὸς τὴς ταπεινοτέρῃς αἰμοῦς. Inde constat, Persas Medorum crudelitate abalienatos, mansuetudine retineri potuisse, nec difficile fuisse Astyagi servare regnum, quod sua et domestica potentia nitebatur: ex adverso Cyrus alieno et precario auxilio indigebat, neque ante hos motus privati modum excedebat. Quamobrem rursum ibidem Diodorus, priorem eamque privatam Cyri vitam considerans ait, ἐξ ἰδιώτῃς, τῆς Ἀσίης ὅλης ἐβασιλευσε. Ratio civilis prudentiae id profecto ab Astyage requirebat, ut Persas libertate multatos imagine libertatis sapienter mulceret, et, quamlibet ab iis alienior, regnandi causa minimum benevolentiam prae se ferret. Sed invisa regum dominatio neque diuturna, et raro felix est, praesertim quum populus longe diffusus, a valido et potente vicino repente mutari, ac facile impelli potest ad seditiones. Proinde Cyrus Persarum in Medos odium ad explendam suam ultionem adhibuit, eosque persuasione in sententiam inferendi belli adduxit, atque ita has partes satis callide egit: de nulla au-

tem se minus, quam de iustitia cogitavit, quum eius belli dux et autor fuit. Vel enim Cyrus bellum fecit, ut vindicaret illatam infanti sibi iniuriam, vel ut Persas in provinciam redactos assereret in libertatem. Utrolibet modo sententiam dicamus, iniuste fecit. Etenim privato homini summum factorum regis iudicium tribuere nefas est, propterea quod regum ultio ad gentes perinet, quae ius imperandi habent. Deliquerit ergo Astyages: attulerit Cyro iniuriam, scelusque perpetrandum destinavit: non tamen id perpetratum est, nec ideo Cyrus fuit iudex Astyagis, multo minus puniendi ius in eum habuit, neque tali in statu fuit, ut regni ob delictum auferendi potestatem sumere sibi iuste posset. Namque ius poenae, quod ex delicto iniuriave oritur, in foro gentium nemo obtinet, praeterquam gens in gentem: quae idonea et habilis puniendi ratio minime tunc cum Cyri conditione congruebat. Si maxime etiam Cyrus pro libero se gessisset, atque in eum statum devenisset, ut belli iure agere, et experiri armis integrum ipsi liberumque fuisset: non id protinus eo spectat, ut evertendi regni Astyagis ius potestatemque consecutus esse censeatur. In aequo et bono gentium iudicio non inspiciuntur colores duntaxat et speciosa nomina, sed rationes causaeque veram, nec iucatam belli iustitiam probantes expenduntur. *Εἰρήνην καὶ πόλεμον ἔχῃ τῶν ὀνομάτων ἀξίως, ἀλλ' ἢ τῶν χρωμάτων διαταξίς, ἀληθέστερον γνωρίζειν πείθεται*, Heliod. VIII. Atqui ex facinore ab Astyage in privatum, ut tunc Cyrus erat, admissio, nec dum impleto et consummato, causam occasionemque auferendi regni statim arripere, et motum seditionemque excitare, minime per honestas acqvirendi rationes licebat. Praesertim quum restabat modus reconciliationis sine bello faciendae, quae tanto facilius sperari et obtineri potuit, quanto arctius inter avum nepotemque vinculum sanguinis fuit. Illud etiam prius potiusque Cyrum decebat, ut admonendo, rogando, et per necessitudines atque per officium regis, perque legem humanitatis avum obtestando, idoneam servandae utrinque concordiae viam iniret, idque vel eo nomine fieri par erat, quod regnum Astyagis ad nullum alium, quam ad Cyrum, transmitti potuisset, si quidem successor, quam in vasor esse maluisset. Enimvero Astyagi prole virili destituta, qui succederet, nemo dignior erat propiorque Cyro, eius ex Mandane filia nepote. Equidem voluntario iure gentium, et coniectura voluntatis primorum acqvirentium id iuritur, et iustum aequumque est, ut regna in primis *despotarum* continerentur in primorum acqvirentium posteris, adeo ut, si universa quoque illorum propagio virilis generis extincta sublataque fuerit, filii nihilominus ex femina a virili stirpe auctoris et parentis regni descendentes ad successionem admittantur. Neque vero melior erat libertatis repetendae titulus, siquidem hunc Cyrus prae se ferre cupiebat, propterea quod Persae non erant sui iuris, Medorumque imperio armis quaesito, et longissima temporis possessione sine turbis, sineque contradictione servato, lege parendi tenebantur, atque adeo ob factum Astyagis

gis in privatum civem, et quidem metu potius externae potentiae, quam conatu instruendae tyrannidis admissum, a parendi obligatione se eximere non poterant: tantum abest, ut in Cyri potestate id fuerit, ut etiam huiusmodi consiliis et rebus tota Cyri conditio repugnaverit, quippe quae sicut privata regique obnoxia fuit, ita efficere non potuit, ut populus alii subiectus redigeretur in libertatem.

XII. Quocirca si negotium hoc sine loquendi figura suis, ut par est, momenti ponderamus, nihil praefidii ad hanc causam afferunt magnifica et singularia elogia, quae vel a magnanimitate Cyri, velut insigniore quodam Herois impetu factum excusante, vel ab insito libertatis desiderio atque eius vi non facile modum habente, vel a pietate denique, et laudato passim in sacris literis, et patrum monumentis *antli* nomine desumuntur. Equidem *μέγας Θεομήσεως* post Graecos veteres Graecorum Romanae ditionis in Oriente Imperator Manuel Palaeologus, Cyro libenter ac merito vindicavit, *Orat. I. pag. 140. collat. orat. II. p. 185. edit. Leunclav.* Sed utcumque magnanimitas Cyri ex multis et illustribus ipsius factis elucet, tamen ira et odio adversus avum legitime regnantem incensus, novasque deinde res molitus, non modo mansuetudinis, sed etiam magnanimitatis laudem amisit. Gloriosum est pati, quod iuste vindicare nequeas, et malum est ulcisci, quod aequo animo ferre debeas, atque, ut *Seneca* pronunciat, *miserius est nocere, quam laedi, epist. XCV.* Neque eo secius fallax et inane argumentum est, quod suppeditat *ἀντινομίας ἕως*, quodque multi populi ita sibi proposuerunt, ut male secum actum existimarent, nisi pro libertate omnia experirentur, *vid. Dion. Prusaensis Orat. LXXIX.* At nomen libertatis laepe cum iniuria coniunctum est, et seditionibus praetexitur, si quando id agitur, ut hac iuris specie obligatio parendi tollatur, quod evenire solet, quum honesta ratio abest, et iusta defensionis causa remouetur. Nec, si Persae regebantur ab Astyage durius, ideo statim tyrannide opprimebantur, *quandoquidem non una et eadem ratio est μοναρχικῶν et τυραννικῶν, siquidem strictiori significato ab se discernuntur.* Quinimo *βιαζόμενος ἀρχῶν* tolerandus est, quoniam constituto imperio, ius parendi statim acquisitum imperans, praesertim in dominatu, qualis apud Persas Medosque obtinebat. *Aristoteles* affirmat, regna herilia per se non esse iniusta, et congruere Asianorum praecipue ingenio, atque a maioribus transmitti legitime ad successores, *poli. lib. III. c. 10. collat. lib. I. c. 3. Augustinus herilium imperiorum iustitiam et utilitatem probat, et servitutis initia causasque ex recondita philosophia edisserit et confirmat, lib. XII. c. 2. et lib. XIX. c. 15. de C. D. Congruitque hoc veteris et recte sentientis Ecclesiae moribus, atque intelligitur ex responso Dionysii Alexandrini, τὸν ἕνα Θεὸν τῆς βασιλείας ἐγκρατεῖαν ἀσσεύαντα, atque eam ob causam Imperatores Valerianum et Gallienum Θεοφιλεστάτους appellantis, in fragmento apud Eusebium Hist. Eccles. lib. VII. c. 11. Utique autem hi ambo*

a cultu et disciplina Christianorum alieni erant, et insigni tamen atque ad morem seculi pertinente elogio ornabantur, atque adeo propter summam potestatem a Deo traditam sacratissimi dicebantur. Quod non modo ad bonos et malos, sed etiam pari iure ad Christianos, et non Christianos reges spectat, vid. August. de C. D. lib. IV. c. 33. Atque haec opinio etiam homines a diviniore coetu segregatos imbuit, eamque in rem M. Terentius Eques Romanus dixit, Tiberio summum rerum iudicium Deos dedisse, Annal. VI. 8. 5. Unde sequitur, quod apud eundem Marcellus pronunciat, bonos Imperatores voto expetendos, qualescunque tolerandos, Histor. IV. 9. 3. Nisi tamen regna sub speciali pacto concessa collataque sunt, quae aliorum spectant, et diversa ratione continentur. Postremo nomen uncti magnae quidem dignitatis & singularis exempli, ac divinae etiam autoritatis esse scio et fateor, res autem per se manifesta est, id non dirigi ad significandam belli cum Astyage gesti iustitiam, sed duntaxat ad Hebraeorum populum Cyri beneficio ex servitute Babylonica vindicandum adhiberi. Nam qui Dei loquentis sententiam reddit Esaias, vix ab uncto, id est, consecrato excitoque et destinato ad agendas has partes Cyro exorsus fuerat, quum statim ad eundem subita atque directa oratione conversus, insigni et significante dicendi figura, quam Rb. itores apostrophem nominant, coeleste, atque ad liberandum Cyro auctore populum pertinens oraculum interpretatur. Vid. diviniore huius vaticinii caput XLV. 1. et 2, 5. collat. Nec desunt exempla aliorum, uncti nomine passim in sacro codice appellatorum, inter quos praeter Cyrum memorandi veniunt Nebemias, Artachsastra, sive nostra sententia Artaxerxes Mnemon, Zerobabel, et Pontifex summus, et plerique tales a Deo delecti proceres, qui munus dignitatemque hoc nomine denotatam non aliter, atque meri homines in terris habuerunt pariter et administrarunt. Igitur a parte huius argumenti, atque ab hoc instituto abhorret interpretatio uncti ἐξ αὐτῶς dicti, cuius actiones testantur prorsus divinam vim, et naturales humanaque vires excedunt ac superant, neque caedua potentia nituntur, neque ad praemium fragile et periturum, sed ad libertatem aeternae per Christum recuperatae beneficii spectant. Itaque coarguendi sunt Hebraeorum Magistri, qui alibi et in sede propria ac domestica vaticiniorum de uncto editorum, protenus Cyrum, vel quemvis alium regem et ducem, merumque adeo hominem interpretantur. At Cyri illa constitutio, quae in favorem Iudaeorum promulgata est, extat II. paralip. XXXVI. 22. 23. Ibidem quoque omnia regna orbis terrarum ab ipso Dei dicuntur Cyro esse tradita, quod sensu permittendi, dirigendi ac puniendi intelligendum est, quatenus de modo acquirendi regna agitur, quem ut iustum fuisse dicam, omnino a me impetrare non possum. Etenim Deus regnorum conditor atque arbiter ut multa fieri, ita etiam imperia transferri contra regulas humani iuris, interdum patitur, regesque saepe in scelera prolapsos per reges alios ulciscitur ac evertit. Ipsa tamen ulciscendi ratio iniusta est, Deoque displicet, et crudelitate non vacat. Idcirco omnia ea, quae de Cyri pietate traduntur, sine dubio vel

vel ab elogio uncti Cyro regi attributo, vel ab eius propensa in Iudaeos voluntate, edique restitutionis ipsorum causa promulgato sumpta sunt, passimque apud Patres et scriptores alios leguntur. Et quamvis non ita pridem aliquis inter iustas belli a Cyro suscipi causas ultionem factae expositionis referre videatur, D. Textor Syn. I. G. cap. XVII. pag. 12. Ea tamen idoneo ac firmo fundamento non fulcitur, quoniam Cyrus publica et regia auctoritate caruit, ac belli iure agere non potuit, atque adeo ad causam hanc armis disceptandam per se non habilis fuit, nec modo iure nihil repetere potuit, sed quoque morem repetendi facilem neglexit. Aliter, et haud barbara ratione Barbari quondam censuerunt. *Διήρυκτοι πόλεμον ἀγειν Ἰπὶ τὰς μηδὲν ἀδικηκότας, ἕτεροι, ἕτε ἀδίκως ἐνπερὶς ἀνδρώπεις Ἰπὶν*, apud Graeculum non inellegantem Io. Cinnamum Hist. l. II. Multum ergo interest inter *ἐυβολὴν καὶ πύλεμον*, constatque satis, nec iustum nec pium esse bellum, quod solius ultionis dominatusque causa paratur, cuiusmodi hoc merito censetur, quod Cyrus ad eripiendum Astyagi regnum constavit, animumque per se incitatum contemptus recordatione magis accendit. Nihil enim indolis ex iratae homines perinde graviter ferunt, atque contemptum, qui multos ad extrema consilia impulit, quod vel Cyri, *Μὲ τὸ κατὰ Φεγγεῖν τὴν ἀρχὴν Ἰπὶθεντος* exemplum demonstrat, apud Aristotelem Polit. V. c. 10. Sed id Cyri *παρεῖαι ἀρχὴν* Astyagi eripientis factum non excusat quoniam si vel maxime Astyages non circumspexisset fatu periculum ex capite contemptus metuendum providit atque evitavit, non tamen ideo iustum Cyri bellum fuit, quem certe ambitio et ultio ad arma stimularunt, cum Astyagem securum & segnem videret, unde epocha Cyri ἐλευθερώσαντος est constituenda. Conf. Arist. cit. loc.

XIII. Sed quisnam ille fuerit, quo regnante Babylon Urbium caput, et maximi terrarum orbis imperii sedes a Cyro capta et subacta fuerit, nunc in disceptationem venit, et discordibus etiam scriptorum sententiis definitur. Ac iam quidem res eo redacta erat, ut Cyrus non de libertate, quam victo Astyage, consecutus est, sed de totius Asiae dominatione certaret, atque ad perficiendas huius confilii rationes terrorem pariter et vires longe maximas afferret. Igitur tertium belli fortunam experiri ausus, Babylonem versus movet, et occupata urbe, Nabonidum, quem Darium Medum nominant, dedere se coactum regno Babyloniae exiit, atque eo in Carmaniam dimisso, vastum Asiae imperium plene auspiciatur. Quae sententia auctores graves ac pervetustos habet, praecipue eos, quos in rebus Babylonicis diligenter versatos, esse constat, quorumque non multa, sed vera et certa, in quantum huc spectant, monumenta apud Berosum atque Megasthenem inveniuntur. Haec talia quidem fide atque diligentia Iosephi et Eusebii asservata sunt, quibus libens assentior, nisi quod Iosephus eorum interpretando sententiam, longius deflexit, persuasusque est, Darium Medum non eum, quem diximus Nabonidum, sed filium Astyagis et Nabonidi succesorem, nec Cyri Babylonem occupantis ho-

hostem, sed socium fuisse, *antiq. Judaic. X. 12.* Itaque si huius auctoritati standum est, non possumus inficiari, Darium Medum fuisse Cyaxaren, et dato etiam hoc, ratio prompta erit concedendi utrorumque amicitiam ac sociale bellum. Verba Iosephi concepta sunt. *Ἐπὶ τῶτον στρατεύουσι Κύρος τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς, καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων.* Et eodem capite aliquanto post haec tradit. *Δαρεῖος τῷ καταλύσαιτι τὴν Βαβυλωνίαν ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου τῷ συγγενῆς, ἔτος ἦν ἑξήκοσόν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλωνίαν ἔλεν. ὅς ἦν Ἀσυάγης υἱός.* Quae etiam apud Berosum non extant, collegisse tamen inde Iosephus videri voluit, quo fit, ut scriptori per se egregio et gravi in hac maxime causa nihil deferam. Nusquam enim scripsit Berosus, Astyagem genuisse filium, quippe quod Herodoto, Ctesiae, Iustino, et Sulpitio Severo profus adversatur: nunquam tradidit, Cyrum rege quodam socio et adiutore Babylonis expugnandae usum, multo minus affirmavit, Darium Medum venisse in laboris victoriaeque huius partem, quandoquidem id Cyri instituto non congruebat, ut Asia duos iam praepotentes reges ferret. Hinc Berosus memorat, Nabonidum I. ἀπανήπαυλα, Cyro occurrentem: quod non socii et amici, sed hostis erat. II. ἡσσηθίτα, acie victum: III. Φυγόντα, fuga se proripientem. IV. ἐγχειρίσαντα αὐτὸν, victum Nabonidum se dedentem. V. Victorem ἐκπιμπαντα τὸν Ναβόνιδον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας, Cyrum Babylone eum dimittentem, et revera regno Babyloniae privantem, *apud Eusebium praeparationis Evangelicae lib. IX. cap. 40.* Sulpicius statim ab occupato Medorum regno transiit ad Babylonios, breviterque dixit, *Babyloniῶν quoque in potestatem ditionemque eius (Cyri) concessere, hist. II. 10.* Iustinus eundem non praeteriit Cyri bellum cum Lydis, sed ordinem temporum bellorumque invertit, et Babylonios ante Lydos ad obsequium redactos esse prodidit, idque ex Trogo Pompeio haud dubie desumpsit: *Cyrus quoque post victoriam, compositis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam, hist. I. 7. 4.* Quod in expedito est corrigere ex primo Herodoti, et Xenophontis Cyrip. septimo libro. Illud vero non spernendae dubitationis est, quod a Megasthene accepit Abydenus, qui ad confirmandam adversae partis sententiam haud obscure quaedam consignavit. Vix enim ab oraculo Nabuchodonosori exorsus erat, quum eius fide cuius auctor ipsi fuit Megasthenes, scripsit sequentia. *Ἦξει Πέρσης ἡμίονος, τοῖσιν ἡμετέροισι δαίμοσι χρεώμενος συμμαχοῖσιν, ἐπάξει δὲ δελοσύνην, ἣ δὴ συναίτιος ἔσται Μήδης, τὸ Ἀσσύριον αὐχμημα, apud Eusebium eiusdem libri cap. 41, ἡμίονος, inquit.* Dio Chrytomus *ὁρῆα* dixit, *Orat. LXIV.* Causam occasionemque nomini ab oraculo Delphico datam videre est apud *Herodotum I. 55.* Magnopere miror, summos et Graece doctissimos Chronologiae duumviros *Iosephum Scaligerum, et Dignysium Petavium* huc non advertisse animos, neque de componenda hac re, et concilianda huius loci lectione cogitasse. Nam vulgaris interpretatio plane discrepat ab ingenio et usu Graeci sermonis,

pro-

propterea quod verborum, quae ex Abydeno attuli, non alius potest esse sensus quam qui societatis et auxilii ratione continetur. *Franciscus Vigerus*, etsi Graecarum peritissimus, nihil mutandum corrigendumve esse censuit, quando sic vertit: *atque huius cladis auctor etiam Medus quidam erit*. Perperam proinde verto. *Cuius etiam calamitatis adiutor erit Medus*. Luculenta est vaticinii significatio, quae spectat ad modum, qui futurus sit adiutor et socius belli Babylonis inferendi. Igitur si locus ille ad probandum assumi debet, *αἰτιος* legendum est, quo pacto sensus bene habet, ac denotatur is, qui futurus sit in culpa illius calamitatis, quam oraculum Nabuchodonosori praenunciavit. De Iosephi dissensu existimo, eum obtendi non posse, praesertim, quum incerta et domestica Hebraeorum placita amplectitur, ut hic apparet. Recte in hanc rem scripsit et iudicavit Hugo Grotius. *Iosepho magna fides haberi debet in rebus Herodis magni, ac deinceps*. *Item ubi externos auctores, non ubi Iudaeos, multa in historiis contra verum somniantes sequitur, not. in Daniel. V. 31*. Georgius Syncellus tradit, Nabennidum imperasse Medis et Persis, ac modo Darium Medum, modo Astyagen appellat, atque adeo Cyri avum vocat, *Chronograph. pag. 231*. Exinde Iohannes Marshamus arripuit occasionem distinguendi reges Astyagis nomine insignitos, ita ut alter eorum Herodoteus, alter Xenophonteus nominari possit, et prior duntaxat a Ctesia, Astyagis et Cyri propinquitatem negante, intelligatur, posterior autem Syncello congruat, ac plane alius sit, et Cyri avus dici mereatur, *in canon Chron. Sec. XIX. pag. 605. et 620. edit. Lipsiens.* Quos duos ac diversos Astyages argute excogitavit Marshamus, et propter futilem hanc Syncelli narrationem verae ac veteri historiae audacter contradixit, qui meminisse debuit, in ea ad factum pertinente re iudicio aliquid, ingenio nihile esse indulgendum. Unus enim idemque est, Astyages apud Herodotum et Xenophontem, etsi instituto scribendi utriusque ab se disident, et in contraria nituntur. *Iacobus Goar*, qui et recensuit et emendavit Syncellum, fatetur quidem, *Astyagen affinium nominibus in se translatis varie fuisse vocatum*, ac deinceps refert auctoris Chronici Alexandrini ex aliorum mente prolatam sententiam, sed directe non probat, nec defendit, cuius menda alioqui non praetermisit, et *paralogismos* etiam saepe notavit atque castigavit, *annot. in Syncell. p. 63*. Cautè enim et consulto scripsit, quisquis fuit ille auctor, *Ἰνὸς Φασι τὸν Δαρῆον καὶ Ἀστυάγην ἐπικεκλήσθαι*. Id demum refellere supervacuum est, quod Iacobus Visserius affirmavit, Cyrum occupata Babylone, Dario Medo Chaldaeorum imperium tradidisse, et Cyaxarem (intellige iuniorem) alio nomine appellatum fuisse, *annal. aet. mund. VI. p. 82*. Ex eo Georgius Hornius annot. in *Sulp. Severi hist. II. cap. 10*. Et nuper admodum Cl. Ioh. Christophorus Wagenseilius Darium Medum pro Cyaxare Astyagis filio habuit, *in mantissa de LXX. Hebdomatibus Danielis pag. 40*. Id quod cum auctoritatibus scriptorum antiquissimorum, tum rationibus ex

re ductis victi approbare non possumus, atque adeo ingenue dissentimus. Nostrae autem sententiae applaudit *Iob. Baptista Ricciolius*, et Scaligeri Petaviique vestigiis diligenter insistit, et tradita ab his retinet ac fideliter reddit, *Chronologiae reformatae tom. 1. cap. 5.*

XIV. Iam Cyrus praeter vectigales subiectosque sibi populos, et sigillatim Aeoles, Iones, et Dores, Graecosque in Asia sitos, de quibus in quinto decimo *Strabonis libro* legitur, Medos quoque et Persas, Assyriosque pariter et Chaldaeos, et totam fere Asiam in potestate sua habuit, quum novam amplissimi imperii sedem Babylone collocavit. Nam ab hac urbe vasta Orientis *Monarchia* nomen spiritumque duxit, et ea nunc belli victoriaeque Persarum magnum et insigne praemium fuit. Unde operae praetium erit exponere Curtium, qui non Babylonem, sed *Persopolin caput regionis* dixit *V. 4. 33.* Nihil equidem hic annotant docti interpretes, et lectio per se proba nullo remedio indiget, sed nihilominus ratio temporum et incrementi Persarum imperii nunc inquirenda est, ut intelligatur, Cyrum diversas habuisse regias, quarum in regno Persidis fuit ea, quam Curtius modo denotavit. Et diu ante hunc scripsit *Strabo*, τὴν δὲ ἡ περσείη πολις ἔχου βασιλεία ἐκρηπῆ, καὶ μάλις αὐτῇ πολυελεύει τῶν τεμένων, *Geograph. XV.* Deinde regum Persiae domicilium Susis extitit, quorsum id Cyrus transfulit, postquam subactis Medis, e republica esse duxit, ut regia in interiora regni promoveretur, quod eodem libro iam ante indicavit *Strabo*. οἱ γὰρ Πέρσαι κρησίουντες μῆδων, καὶ ὁ Κύρος ἐρώητες τὴν οἰκίαν γῆν ἐπ' ἐσχάτοις πρὸ ταῖσιν ἐπιμένειν, τὴν δὲ Συσίδα ἐνδοτέρω καὶ πλησιαιτέρω τῇ Βαβυλωνίᾳ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν, ἐνταῦθα ἐθεντο τὸ τῆς ἡγεμονίας βασιλείου. Idem magnopere confirmat *Herodotus*, et loquens de Susis tradit: ἐνθα βασιλεὺς τε μεγάλῃ διαίτῃ ποίεσται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ Θησαυροὶ ἐν αὐτῇ εἰσι. in *Tersichore V. 49.* In media aetate sedem domiciliumque praebuit Gaza Vrbs, hyberno tempore. *Ecbatana* reges incoluerunt, *V. Strabo Geogr. XI.* βασιλείου αὐτοῖς Θερσινὸν μετ' ἐν πεδίῳ ἰδρυμένον Γάζα. Et aliquanto post. καὶ ἦν τὰ Ἐκβάτανα χημῶδιον τοῖς Πέρσαις, De *Pasargadis Arrianus*: Ἐλαβε (Ἀλέξανδρος) καὶ τὰ ἐν Πασαργάδαις κρηματα, ἐν τοῖς Κύρῳ τῷ πρώτῳ Θησαυροῖς, de *expeditione Alex. III.* Curtius *Pasagadas* scripsit, *V. 6. 10.* Ad ultimum Babylon omnium Cyri regionum, in unius maximi Asiae imperii nomen ditionemque redactarum caput ac sedes omnino princeps fuit. De cuius origine et primordiis vid. *Abydenus apud Eusebium de praep. Evang. lib. IX. c. 41. collat. cap. 14. et 15. nec non apud Syncellum p. 42. 43. 44.* Sed Indos imperio suo non subiecit, etsi ab eorum finibus proxime abfuit, et usque ad citeriorem Indi fl. ripam magna cum nominis rerumque gestarum fama penetravit. Igitur lepidum est, quod aliqui *Dionis Chrysostomi Orea* de Cyro interpretandum esse existimant, ut probent, eum regnasse in Indis, ad quos nunquam venit, nedum apud eos regnavit. vid.

vid. *supra* §. 12. Obloquitur tamen Georgius Syncellus, et Indos a Cyro debellatos narrat. Κατ' Ἰνδῶν, καὶ ἄλλων ἰθιῶν ἐορταζόντων Ἰπτικία, *Chron.* p. 232. Si populos cis Indum sitos intelligit, res confecta est, quandoquidem ad eorum fines Cyrum accessisse largimur. Diserte prudens accuratusque scriptor Strabo ex Megasthene memorat, Persas nunquam copias duxisse in Indiam, ἐκεῖ (ὅπῃ τὴν Ἰνδικήν) μὴ στρατεύσασιν, ἀλλ' ἐγγὺς ἔλθεῖν μόνον, ἢ νῆα κῦρῳ ἤλαυνεν ὅπῃ Μασσαγότας, *Geogr. apb. lib. XV.* Suspecta ergo et falsa Nearchi narratio est de expeditione Cyri Indica, de cuius fide detraxit Megasthenes, cuius assensu digna commemoratio apud Strabonem extat. Id ceteroquin ex dictis sequitur, ut annos regni Medo Persici a Cyro occupati ab annis magni Asiae imperii ab eodem suscepti discernamus, quippe quos pari aequoque intervallo non esse dinumerandos, ratio temporum, et ordo seriesque rerum gestarum satis superque commonstrant. Simul et perspicere iam licet, quis sit primus ille Cyri annus, a quo repetendum est solenne eius edictum, quod et liberatis, et civitatis Iudaeorum instaurationem attinebat, apud Syncellum *Esræe vestigia sequentem Chron. p. 233.* Annus haud profecto intelligendus venit alius, quam qui captæ Babylonis tempus insigniebat, ideo quod Cyrus ibi non prius mandatum promulgare potuit, quam regnum Babylonis, in quo Iudaei serviebant, occupasset, suaeque ditionis fecisset, id quod devicto Nabonido accidit, cuius clades, nec multo post facta deditio primum regni Cyri annum, in sacro codice memoratum, signat, atque adeo definit epocham publici et favorabilis editi huius mandati, quod tamen astu et malitia infensorum populo sancto hominum impeditum est, quo minus ad exitum perduceretur. Fuit autem hic annus regni Cyri Medo-Persici XXI. expletus, qui in diviniore scriptura nominatur regni eius per eminentiam dicti, id est, Imperii Babylonici primus. *Christianus Schottanus longe discessit ab huius rationibus, et mandatum illud in annum Cyri XXIX. reiecit, hist. sacr. t. 2. in Salpic. l. 2. c. 9.* Quibus rebus fiet, ut dicere necesse habeamus, Cyrum XXXVII. annis regnasse, quod pugnat cum omnibus veterum de hac re commentariis, libris atque monumentis. Pervetustus ac indubitatus Ptolemaei canon novem Imperii Babylonici annos Cyro ascribit, quos si cum expletis XXI. regni Medo-Persici annis colligo in summam, conficiuntur XXX. anni, quibus universam Cyri regnum continetur. *V. Clemens Alexandrinus Strom. lib. 1.* Dionysius Petavius computat annum regni Cyri Medo-Persici XXII. non integrum expletumque intelligens, sed inchoatum, *rationar. temp. part. I. lib. 2. cap. 9.* *Herodotus confectis a me rationibus annum demit. I. 214. Nabucum facit Ctesias in excerptis Photianis.*

XV. Ex his omnibus elucet Cyri vigilantia et fortitudo, quam in rebus et consiliis, ac in togae bellicae negotiis summa et singulari cum laude demonstravit. Quam ob causam optimi quique et maximi Imperatores eum dili-

diligenter et merito sequendum putarunt, ac plerique etiam vitae ornamenta pariter et errores cum ipso communes habuerunt. Exempla enim aliquando iuvant et instruunt, interdum nocent atque impediunt, et plane transeunt in imitantium mores. In quo genere laudem meretur et habet prudentia fraenandae populorum ferociae, quam Cyrus recte et feliciter usu probavit, magnasque regni sedes vel temere mutavit, vel, si mutasset, in regni viscera propius transtulit, vel sine valido praesidio nunquam reliquit. *V. de Suis Strabo Geogr. XV. de Babylone Xenophon Cyrip. VII.* Imitatus hoc deinceps est Constantinus M. sed non in omnibus prudentiae partibus momentisque expresit, neque eadem agendi dexteritate perfecit, et Rheni Danubiique finibus praesidio nudatis, in Thraciam urbis et sedis condendae causa dicescit, *apud Zosimum II. 30. 34.* Multo aliter et maiori circumspectione Carolus M. novam regni sedem Aquisgrani instituit, et urbem inter Gallos Germanosque veluti mediam tenuit, ac potentiam in utroque limite satis opportune firmavit, et Saxonum exinde premendorum rationem pro statu temporum utilem idoneamque invenit. *Hinc Romam transalpinam appellari solitam novimus, quam primam Franciae sedem dixit Nitbardus lib. 4.* Similiter Hispani Madrito Hispalin, Stuarti Londino Edimburgum bene sapienterque mutarunt. At quantumcuque etiam Cyrus operam sumpsit in administrandis imperii rebus, tamen educationis fuit negligentior, et filios domi militiaeque habuit sibi dissimiles, et non minus familiae, quam regno consuluit male. *V. Plato III. de legibus, qui id ingenue testatur.* Haud fecius Carolo M. evenit, qui aeternam quidem fortitudinis famam sibi conciliavit, filium autem Ludovicum cognomine pium ad artes belli non instituit, sed veluti inclusum septris, otioque pio deditum a scientia et cura negotiorum civilium avertit, *apud Scriptorem veterem anonymum vitae Ludovici.* Non equidem ignoro, quod praeter alios, Theodoretus et Cyrillus de religione Cyri tradiderunt, et probo etiam magnopereque laudo religionis studium, quod mentes regnantium coniungit cum Deo, et spondet solidam huius ac sempiterni aevi felicitatem. Recte enim Hierocles, qui Pythagorae mentem et bene affecutus, et probe interpretatus est, omnes eos, quotquot ad opus se parant, commonuit, ut votis precibusque viam hanc ineant, ac deinceps labore perfungantur. *σπίουοντας προς την ενεργον ἀρετην, ευχεται προσηκει, καὶ ευχομενος την κησιν ταυτης ενεργειαν, in carm. Pythagorae p. 237. Idemque innuit Isocrates in panegyrico, Val. Max. I. I. cap. I. et docent exempla, Principes religiosos fere fuisse fortunatos.* Sed quando in superstitionem degenerat religio, et regum animos ab usu rerum agenda- rum atque imperandi cura seiungit, ita ut persuasionis vanitate irretiti teneantur, effeminatique reddantur, sane fieri non potest, quin conturbentur omnes vitae fortunaeque principalis rationes, ac deprimantur generosae mentes.

tes. Qua ex causa Theodosii II. tempora insigni labe foedata sunt, quibus obtentu pietatis foecordia in animis valuit, et domi forisque respublica atque regentium auctoritas decreverunt. His deinde rebus factum est, ut Gothi, Alani, Vandali, Svevi, Burgundiones et Franci, Gepidae, Hunni, Saxonesque, et aliae praeferores barbaraeque gentes, multas ac insignes imperii Ro. provincias invaderent et occuparent. *Vid. Zosimus hist. lib. V. VI. et Salvianus de gubern. Dei, lib. V. qui imperante Theodosio iuniori scripserunt, et causas deminuti Ro. imperii calamitatumque bellicarum, du simili instituto et diversaratione explanarunt.*

XVI. Ceterum magnus Asiae imperator Cyrus, qui felicitatis et potentiae modum servare potuit, fretus magnitudine opum et prospera superiorum temporum fortuna elatus, regni que amplius augendi cupidus, spreto meliore consilio, duxit in Massagetas, et novissimum atque sibi exitiale bellum comparavit. Herodotus speciem iuris simulacrumque rei a vera causa distinxit, et consilii suscepti incitamentum ac modum, ingeniumque Cyri avidum et fiducia successuum sibi indulgens, gnaviter depinxit. Primo fontem indicat, unde promanat dominandi cupiditas, cum non quid iustum, sed quid utile quaestuofumque sit, expenditur. Summa continetur his verbis, *ἔσχε περιθυμίην. Mox subiungit huius cupiditatis irritamenta, et quo dominationis igniculi, apprime eleganti enumeratione exponit. πολλά καὶ μεγάλα τὰ ἐπαίρησιν καὶ ἰποτρύνοις ἦν.* Hae enim sunt illae ipsae res incitantes atque instigantes, quibus veluti stimulis agitati cupidine regnantium animi inardescunt, quod Artabano usu venisse memorat *Tacitus annal. VI. 32. 2. Vid. Grotius II. 22. de I. B. et P.* Tum simulatum petendi connubii negotium aperit, et quam vafre ea scena instructa sit, declarat: *ἑμνάτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναῖκα ἣν ἔχειν.* Dicit haec et credi volebat Cyrus, ut honesto matrimonii nomine regnandi libidinem tegeret, reginamque hoc subtili commento securam redderet, falleretque incautam. Hinc Tomyris, blanditias Cyri periculosas intelligentis responsum subiecit. *Ἡ ἦ Τόμυρις συνέσσα, ἐκ αὐτὴν μὴ μνάμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγητῶν βασιληίην.* Apte satis ac tempestive regina hanc fucata, et sibi regnoque perniciosam Cyri petitionem ab interiori eius consilio propositoque discernit, et corruptelas muliebris delicatiquae moris procul habet, et sexu magis, quam animo feminam reddit. Superiori aevo aliquid huius simile Elisabetha Angliae regina praebuit, et connubium ex causa rationeque civili averfata est, quando se peti quidem a procis, sed regnum destinari existimabat, *de qua vid. Guil. Camdenus, et Everardus Reidanus, sciti prudentesque scriptores.* Postremo Tomyridis sententiam refert, eventumque designat, atque belli exinde orti initia, progressumque et exitum persequitur, et ut rem in pauca conferam, belli praetextum a belli causis, et momentis rationibusque in genere morum moventibus distingvit. *ἀπέπατο τὴν πρόσδοον, ait, l. 204. 205.*

206. Fuit hoc magnum omnino reginae consilium, quod statim cum facto coniunxit, postquam ex superioribus Cyri rebus de ingenio ipsius et moribus, deque proposito et cupiditate proferendi imperii iudicavit, ac sine dubio per aliqua, nec falsa indicia cognovit, eum sub specie amicitiae dominatum moliri. Nec tamen omisit Cyrus exaggerare contumeliam atque contemptum, et simulacra adduxit in theatrum, et titulo nomineque specioso personam hanc egit, quam Tomyris prudenter detraxit, et non ascita ornamenta pictosque colores, sed nativam et fucō vacuam rerum consiliorumque hostilium originem, et apparatus deinceps atque continuationem accurate penitusque inspexit. Quamobrem caducatore missō, Cyrum ab aditu finium dehortatur, sed quum is nihil minus quam pacem cogitat, instructisque copiis versus Araxem fl. tendit, Massagetae hostem venientem expectant. Dolo rem aggroditur Cyrus, et relictis ex composito militibus recedit, deinde Massagetae superveniunt, atque in hos irruunt, et resistentes obviosque fundunt, nec multo post securi agunt, et splendide epulantur. Accepta clade, confestim Persae ex Cyri castris dimissi ultionis causa exeunt, et solutos negligentesque Massagetas adoriuntur, et aliquos caedunt, plures, atque inter hos Spargapisen, reginae filium capiunt, custodiendumque curant. Is simul atque exhalavit crapulam, laxatus paulisper solutusque vinculis, odio taedioque captivitatis mortem sibi conscivit. Quocirca Tomyris ira doloreque percita copias eduxit, Cyrumque diu et fortiter pugnantem oppressit, ut sciret posteritas, maximum et nihil modice cupientem Asiae Imperatorem, qui tot tamque fortes et opulentos reges vicisset, tandem ab una femina, et obscuri hactenus nominis regina, et, mirum dictu, ab impari et stolato hoste potuisse vinci, adeo ut victus quoque misera pariter et ingloria morte defungeretur. Vid. Herodotus I. 206. seq. 214. Quod assensu suo comprobant Iustinus I. 8. 11. seq. Val. Maximus IX. 10. Sulpicius Severus II. 13. Orosius lib. II. 7. Diodorus Siculus adiungit aliam facti periculis, atque affirmat, reginam Scytharum, victo Persarum exercitu, Cyrum in praelio captum, cruci affixisse, II. 44. Dissentit Xenophon, et placidum tranquillumque vitae e vita exitum habuisse, nec in acie occubuisse, neque occisum fuisse, sed aetate provec̄ta decessisse putat, Cyri paed. VIII. Strabo auctore Megasthene memorat expeditionem in Massagas, et quaquam de mortis genere nihil tradit ac desinit, tamen sepultum esse indicat, et sepulchri inscriptionem ex Aristobulo et Onesicrito adducit, Geograph. XV. pariterque de sepulchro Cyri tradunt Plutarchus in Alexandro, Curtius X. 1. 30. Arrianus lib. VI. Ctesias refert, Cyrum in bello cum Derdicibus gesto, iaculo ictum, atque ex vulnere saucium viventemque a familiaribus sublatum, et in castra velatum, ac deinceps mortuum fuisse, in eclogis apud Phorium. Proinde Xenophonti non tam veritatem facti, quam ἐσθραοίας imaginem proponere volenti, haudquamquam sus-
fra-

fragamur, quippe quem et assensu suo desituit Ctesias, et saltem violentae mortis indicium prodit. Non enim seorsim dicit, ἐπλευτήσε, αὐτὸς τελευτᾷ, sed respiciens ἀχόντιον, sive telum, quo verberatus vulneratusque erat, ἐξ ἧς τελευτᾷ, ait. Similiter Philostratus in heroicis nostram sententiam amplectitur. Iohannes Antiochenus quoque testis est, in praelio navali occubuisse, atque adeo omnes prisca ac fide digni scriptores, excepto Xenophonte, in parte mortis violentae conveniant, etsi in speciali ac definita aliquot circumstantiarum designatione differunt atque discordant.

XVII. Vt cunqve autem de Cyri exitu sentiamus, reliquae tamen eius laudes obtinendae non sunt, neqve unius facti intempestiva ambitione praecipitati temeritas sic coargui debet, ut simul omnes ipsius superiores dotes, et prudentiae fortitudinisqve monumenta deleantur. Vnum alterumqve horum feligam, et Dyrum Ottonemqve magnos inter se contendam, quorum uterqve armorum auspicio ad summa pervenit: ille Asiae, hic Romanorū imperium armis obtinuit. De Cyro testatur inscriptio sepulchralis. ΕΓΩ ΚΥΡΟΣ ΕΙΜΙΟ ΠΕΡΣΑΙΣ ΚΤΗΣΑΜΕΝΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ, ap. Plutarch. in Alex. p. 703. et apud Arrianum: ἐγὼ Κῦρος εἰμι ὁ Καμβύσης, ὁ τὴν ἀρχὴν Πέρσας κατασηάμενος, lib. VI. de exp. Alex. Ottonis Magni ius, quatenus supremum Romae dominium per se attinet, non successione, sed bello, non transfactione, sed occupatione partum est, atque adeo derivata acqvirendi ratio eo non spectat, nec quicquam Ottoni M. vel successione transmissum ac traditum, vel pactioe concessum comparatumqve est, quoniam victo captoqve Berengario II. dominium eius extinxit ac fustulit, atque ab eo nihil ad se transferre potuit, cuius omne ius iam ante prorsus intercidit desititqve. Ratio acqvirendi igitur occupatione stetit, et infecuta cum SPQ. pactio non fuit necessitatis, atque in iudicio gentium praetermitti potuit, nisi ex capite prudentiae Ottoni aliter visum fuisset. Graeci quidem occupationem describunt interdum per μεταφῆρσιν, quod transferendi notionem habet. Sic Strabo de Cyro scribens, τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας μετένεγκεν εἰς ἑαυτὸν, Geogr. XV. At id non eo spectat, ut ab Astyage aliquid accepisse Cyrum innuat, propterea quod Astyagis ius extinctum erat, Cyrusqve solo belli titulo nitebatur, quod adeo verum est, ut dixerit apud Xenophontem, τὰ τῶν ἡττωμένων ἀγαθὰ τῶν κερταμένων γίνεσθαι, quae est ipsissima originaria acqviritio apud Crotium I. B. et P. II. XIX. 1. De Ottone M. qui Berengarium vicit, exilioqve multavit, vid. VVithind. Corbei. lib. III. inprimis Luitbprandus hist. lib. VI. cap. 6. et inter recentiores Carolus Sigonius de regno Italiae. lib. VI. fin. et lib. VII. init.

XIIX. Praeterea Cyrus, anteqvam e vita decederet, imperium filio natu maximo reliquit, successionemqve firmavit, et, cur id faceret, idoneam rationem attulit, primoqve geniti ius suo et gentium humanius viventium consensu approbavit. Proinde imperium ab uno et natu maximo regi voluit, atque adeo Cambysem allocutus est, et successorem appellavit. Non quod Cam-

Cam-

Cambyli magis favebat, sed quia rationi et Persarum moribus conveniebat, ut regnum attribueretur *Τὸ πρῶτον γινωσκόμενον, καὶ πλείονων κατὰ τὸ εἶκος ἐμπείρω,* ap. Xenophont. VIII. Simili consilio prudentiaque Otto M. filium in regni Teutonici, ac deinceps imperii Romanorum societatem ascivit, ut respublica in successore certo infisteret, sineque causa et prolapsione staret et stabiliretur. Vid. *VVitichindus annal. III. Detmarus Merseburgensis lib. II.* Ius enim quod Otto M. Ludolpho natu maiori dederat, testamentoque assignarat, cum morte eius expiravit: nè dicam, ob turbas, quas Patri concitaverat, privari potuisse successione, nisi facilem nimis se dedisset Otto Pater, proniorque ad ignoscendum fuisset, apud *VVitichindum d. l.* Itaque felicitate non aequavit modo, sed etiam superavit Octavium Augustum, cuius familiam orbitas finivit, Claudiamque exivit, *Tacit. Annal. I. 3. 4. 5. 6.* Melius cum Cyro actum est, qui et filios sibi obsequentes habuit, et seditionibus spem occasionemque praecidit, et in hoc genere tam severus sedulusque fuit, ut somniorum quoque rationem duceret, et Hystaspi ea de causa mandaret curam, custodiamque Darii filii, quem per quietem viderat, *bumeris sustinentem duas alas, quarum altera Europam obumbraret,* apud *Herodotum l. 210.* Omnino autem hic prudentiae est perspicere, utrum suspicio iusta, ratio probabilis, iudicia apta et idonea sint? Vtrum deinde severitas, an clementia expediat? Id quod recte cum animo cogitavit auctor *epitaphii Mommorenciani*, hac sententia insigniti. *Aliud seculum ignoscendo ipsi quaevisisset gloriam, nostrum puniendo quaevisit.* *Supplicium A. M. DCXXXII. Tolosae de Henrico Mommorencio sumptum indicat, et severitatis invidiam necessitate temporum condonari cupit, nec non Richelii poena semper, nunquam poenitentia contenti, acuum signat, conf. Beni. Priolus de reb. Gall. lib. I. cap. 6.* Sane imperantibus utile est, imitari medicos, et nunc aperire vulnus, ut expurgetur, nunc obligare, ut sanetur. Saepe etiam, quae casus offert, in sapientiam vertenda sunt, apud *Tacitum Annal. I. 28. 5.* Vsu venit hoc Iuliano Rovereo, qui vafra Caesaris Borgiae consilia in auctorem convertit, et subito improviseque casu datam, infringendae eius potentiae occasionem arripuit, redditaque Italiae securitate, exitii Borgiani causas festinavit cum ab eo, si recuperaret vires, atrociora metuerentur: *Antonius Maria Gratianus in Roderico et Caesare Borgis.* Utque Cyrus agendo et audendo Persas antea obscuros produxit in lucem, et ereptos e servitute magnopere nobilitavit et auxit, nec in otio, sed in armis esse voluit, Proceresque gentis comiter invitavit multumque provexit, ut patris imagine regiam severitatem intuerentur: *Ex responso Hystaspi ad Cyrum, I. 210. ἀντὶ δὴ λων, ἐπίσημας ἐλευθέρως Πέρσας εἶναι. ἀντὶ δὲ ἀρχοῦσθαι τῶν ἄλλων, ἀρχεῖν ἀπάντων.* Et *Xenophon lib. II. X. τῆς ὑφ' ἑαυτῶ ὡσπερ ἑαυτῶ παιδας ἐπίμα καὶ ἐξεργήσασθαι, οἷα ἀρχόμενοι κῦρος ὡς πατέρα εὐσεβοῦτο.* *Conf. Strabo XV. Ac sine dubita-*

II. MEDO-PERSARUM INITIA.

41

bitatione intendit eo animum Dionysius periegetes, quum dixit de Persis. τ' Αοιης βασιλεύωντων ἔθνος ἔχουσι, V. Περσική 1056. Ibidem Eustatbius scholiastes, ubi multa egregia de ritu disciplinaque Persarum traduntur. Ex Patribus Augustinus lib. IV. c. 7. de C. D. respexit locum Herodoti L. 126. Eadem imperandi ratio ab Ottone Magno inita est, qui manu et consiliis res maximas confecit, Germaniamque in summum potentiae fastigium perduxit, et, ut Babylonem Cyrus, ita Romam victor Otto intravit, hostesque represit, et bella domestica ignoscendo transegit, aureumque seculum reparavit, Vid. Frodoardus Chron. ad A. 962. VVitichindus lib. 2. et 3. Ditmarus Chron. Merseb. lib. II. Perinde ut Cyrus Persiam, ita Otto Saxoniam evexit ac nobilitavit, et si quando a bello quies erat, non omisit certamina et ludos equestres, ut vigorem afferret animis, quos otium deprimit languentesque reddit. Robur deinde et decus militiae in Germanis, praesertim in Saxonibus fuit, nec gentes nationesque diversas sub signis habuit, nec barbaros ad militiae societatem accivit, moremque Cyri secutus est, qui Persarum auxilio praecipue nitebatur, eosque ornabat et magnopere diligebat, Persarumque Procures diligenter honorabat. Adiutores caute accipiebat, et circumspecte utebatur, ac deinde obnoxios sibi reddebat, armatusque semper pacta et leges custodiebat, severitatemque comitate temperabat, ut ex Xenophontis Cyripaedia constat. Revera tamen eius imperium exquisito dominatu fulciebatur, et satrapae in eo servi erant, populusque regi addictius parebat. Neque iam est obscura ratio, quamobrem Graeci Persarum Satrapae δάλης appellaverint, quippe quos a regibus etiam misere multatos esse accepimus, cuius exemplum in Sisamne est V. Herodotus V. 25. Contra apud Germanos nullum servile obsequium deprehendimus, nec Persarum indoles Germanorum ingeniis congruit, neque horum Principes cum Satrapis illorum paria faciunt, neque sola Magistratum dignitate continentur. Altius sublimiusque ius est, quod non ab uno et altero seculo, sed ab incunabulis regni Teutonici arcessendum est: neque id non constat, quum ultima Francorum tempora respicimus, quibus Saxonum proceres non meri sane magistratus, sed regionis potentes dicebantur, erantque adeo suorum districtuum reguli, et salva etiam libertate, et data acceptaque fide cum Francis coalescebant. Postea Franci omne ius, quod cum in regno orientali, tum in Romanorum imperio habuerunt, prorsus atque omnino amiserunt, Saxonesque deinceps Augustum Ro. Imperium, iam inde ab Arnulphi tempore a Romanis repetitum, diuque a Langobardiae Principibus sine Francorum contradictione possessum, atque a Caroli M. posteris deperditum et derelictum, idque non Francis, sed Longobardis ereptum, atque adeo non qua successores Francorum, nec iure ab his devoluto, sed qua primi bellum acquirere, auspicio et ductu Ottonis M. obtinuerunt, per-

F

pe

peruoque et aeterno iure ad Germanos detulerunt. Igitur ex capite Caroli M. nullum ius sumi potest, quod eiusmodi sit, ut vel in regno Germanorum successione tribuat, sive de Caroli Calvi vetere et dudum extincta, sive de nova et Capetina propagine disquiramus. Commenta ingenii, narrationes Auberii, et vanos inanesque accessionum dependentium titulos, ad turbendam gentium quietem repertos nuper specioseque adornatos, refelli hic non attinet, qui tam iniuste, quam ambitiose iactantur, pacemque et concordiam humani generis turbant et tollunt, litesque aeternas ferunt, et bella perpetua alunt; iuraque usucapionum firmissima convellent penitus, et certa atque constituta populorum nationumque dominia confundunt, finesque societatum et imperiorum transgrediuntur et violant, hominumque adeo inter homines vincula rumpunt atque perfringunt. E contrario scribit et sentit Isocrates, et usucapionis ac praescriptionis vim effectumque ratione, & iudicio moratorum gentium comprobatur, atque confirmatur, in oratione, quae inscribitur Archidamus. *Consentiunt populorum humani viventium scriptores, Graeci Latinique omnes.* Cyrus equidem alia, sed non meliore belli inferendi ratione utebatur, nec iustitia, sed ambitione et imperandi cupiditate imperium metiebatur, et supra ex Herodoto confectum est, l. 204. Proinde in Cyrum expetunt, quae de regnis sine iustitia partis leguntur apud Augustinum de Civ. lib. 4. c. 4.

XIX. Tum vero per plura alia sunt, in quibus magni hi imperatores inter se congruunt recteque comparantur. Nam praeterquam quod Cyrus quaedam vi, multa consilio perfecit, rerumque initia ad ceteram fortunam valida esse censuit, principiumque agendi a sacro Magorum duxit, cursus quoque publicos sapienter instituit, omniaque diligenter prospexit et exploravit, insidiasque et seditiones evitavit, imperiumque diffusum praesidiis militum et militari disciplina continuit, armorumque usum non intermisit, bellisque partim erudit percoluitque Asiam, atque honorem fastigio suo dignum, et solennem maximumque splendorem, sustinendae opinionis et auctoritatis causa, prudenter servavit, neque unquam, ne moriturus quidem, neglexit hanc curam, viresque non fregit, nec rerum nervos incidit, sed quale fecit imperium, tale nec divisum Cambyfi reliquit, neque, eo vivente, ulla dissidia et emulationes exortae sunt, sed deinceps post decessum ipsius eruperunt, et Cambyfis Smerdisque animos in contrarias partes distraxerunt. Quae res quidem Smerdi exitum attulit, praesertim quum Cambyfes somnio deceptus verebatur, ne regnum sibi a fratre praeriperetur. Vid. Xenophon, *ἐπὶ μὲν τοῖς Κῦρῳ ἐπιλιύτησιν, ἐν ᾧ μὲν αὐτοῖς οἱ παῖδες ἐσαοίαζον*, Cyrip. II. Hinc secuta Smerdis caedes est, quam describit Herodotus III. 30. Ceterum de sacris a Cyro diligentissime cultis, Magique ab eo ad rem divinam faciendam delictis vid. Xenophon lib. II. p. 204. collat. lib. III. Strabo Geogr. lib. XV. Persarum sacra Me-

di et Armenii sequuntur et colunt, idem lib. XI. Etiam testatur Dio Chrysoströmus, Magos Dei scientiam cultumque docuisse, Orat. XXXVI. Persae autem sacra Aegyptiis abstulerunt, quae postea recepit Ptolemacus Evergetes, ut legitur in monumento Adulitano, quod Leo Allatius edidit. Omnino hic denotatur Cambyses, qui primus Aegyptum infestavit, et in provinciam redegit, Herod. III. 7. Cyrus enim, ut non in Indiam, ita neque in Aegyptum movit et penetravit. Tum Cyri prudentiam et solitudinem praecipue commendat, quod primus in Perside instituit veredarios, et ordinavit cursus publicos, ut, quid in tam vasto regno passim ageretur, tempestive sciveret, Xenophon d. l. IIX. Igitur non est, cur id reprehendat Dion Chrysoströmus, qui tradit, Persam in omnes regni terras emississe homines, qui audirent omnia, quae fierent, ac deinde ad regem referrent, in orat. LVII. Mea sententia nomine Persae Cyrum designavit, quandoquidem ante eum non est mentio veredariorum iussu mandatoque regio in Persia adhibitorum. A veredis distincti sunt paraveredi, de quibus multis post seculis promulgatae Imperatorum, nominatim Constantini M. constitutiones exstant, quae, si rationes ex fastis Consulium inimus, signant A. Christ. CCCXVI. et CCCXXVI. Diversus vehiculatorum cursus est, qui vocabulis ex Persia ductis Angariarum et Parangariarum dicitur, de quibus vid. C. Theod. et Basilica, ac ibi Iacobus Gorbhofredi, hic Carolus Annibal Fabrotus: conf. Iob. Schefferus de re vehiculari Veterum, ubi velut in transitu observamus, eum a mente Eustathii Dionysium interpretantis multum recessisse, intelligit enim Scholiastes Libyos, non Poenos, quum de origine quadrigarum tradit. Nam ita ait. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ τῶν τετραῶν ἡγεῖται ἐκείνη εὐγενής. Dicit ἐκείνη, id est, ἐν τῇ Λιβύῃ statimque subiicit. Φησὶ δὲ Ἡρόδοτος, ὅτι πλοῦτος ἱππῆς ζευγύωνται τῶν Λιβύων ἔθνη ἐμαθόν. Itaque tam Eustathius, quam Herodotus Libyos expressit: notumque est, Libyae vocabulum nunc de tota Africa, nunc de insigniore eius parte dici. V. Eustathius ibidem, edit. Roberti Stephani Patris, p. 33. Desinit sane virum multo doctissimum Graecus Codex, dum Graeca non potuisse videre fateretur. Interim de Angariis vid. Herodotus IIX. 98. Iosephus Antiq. Iud. XI. 6. Arrianus in Epictetum III. 26. Hesychius et Suidas in hac voce. Vulgo etiam, sed perperam exinde arcessunt in Germania ius Cursorum publicorum, quod postarum nominari solet. V. Iuris consultissimus Zieglerus noster erudito opere de Iur. Maiest. lib. cap. II. 18. Neque dubitari potest, quin eo bello multum et domiti et mitigati fuerint, quod sequevora Graecorum Romanorumque bella comprobant, quippe quibus magna terrarum orbis pars revocata ad mitioris vitae leges est, idque exemplo suo vetus Germania testatur, cuius bella quidem cum Romanis gesta, per se dura saepe et calamitosa fuerunt, sed omnino tamen cum ad capiendum cultum, tum ad exuendam paulatim barbariem permultum attulerunt. Quamquam vero Persae in erimen contempti Numinis vocantur, quod templa regionibus Graecorum dedicata incenderint, ut est apud Curtium III. 10. 9. Hinc Arrianus. Ταῖς ἱερῶν ἐκείνων, lib. III. de exp. Alex. Quam ob causam ab Isocrate impietatis postulatur

in panegyrico. Sed ratio subest, propter quam de Dei regionique contemptu purgandi sunt, quam apud Herodotum invenimus l. 131, 132. Affirmat eos in montibus atque adco sub dio, non in fanis et delubris sacrificare: tum non habere aras, et quod inde sequitur, carere templis: praeterea in vitio ponere et dementiam interpretari cultum venerationemque Numinis, quae fiat in templis. Hunc morem Persarum Cicero enarravit lib. II. de legibus, quas antiquariorum vulgus ex XII. Tab. LL. transcriptas absurde putat, quod ex Cicero ipso pariter, et styli verborumque dissimilitudine satis constat. Non multo secus Germani quondam intra lucos et nemora rem sacram faciebant, apud Tacitum de mor. German. IX. 34. Addantur VVitibindus annal. Saxon. I, et, qui apertius indicavit, Adamus Bremensis lib. I. cap. 6. H. E. Memoriae proditur, illum Persicae gentis ritum ab Artaxerxe inventum inventumque esse, ut auctor est Clemens Alexandrinus in protreptico: ubi tradit, Persas sacrificare sub dio, ἵεν ἐν ὑπαίθεω, atque deinceps Artaxerxi acceptum fert originem usumque imaginum in templis divino honore cultarum. Ei suffragatur Origines lib. I. coll. 5. et 7. contra Celsum. Sed iam nuper in Asfiriacis consecutum explicatumque est, Beli statuam Babylone fuisse positam, et simul ex Xenophonte recordor, Cyrum adisse fanum, et sacra secisse, Cyrip. IIX. Solennis tamen et receptus sacrificandi ritus apud Persas fuit extra templa et delubra, quod a Xenophonte eodem libro traditum est, quum ait, Persas consuevisse in editis montibus sacrificare, ἵεν τοῖς ἑοῖς ὄντι τῶν ἀγῶν, V. lib. IIX. pag. 233. et 216. collat. edit. Leuclav. spectatque hac ἵεν, ἐν ὑπαίθεω, apud Strabonem Geograph. XV. Hinc ab excessu esse mutatos, auctore Clemente Alexandrino colligamus. Verum in eo Julio Caesari Bulengero non assentior, quum putat, aut potius auguratur, multos Persarum ritus e Graecia fuisse petitos. Eclog. ad Arnob. lib. I. p. 332. Id vero ut credam, adduci non possum, cum ob nativum Persarum in Graecos odium, tum quod de ascito hoc e Graecia rita nihil usquam vel in Persis, vel in Graecia monumentis extat. Omnino autem solenne et ordinarium extra templa et fana sacrificandi institutum fuit. De reliquis Persarum moribus, institutis, vestibus, atque ornamentis vid. Herodotus l. 121. 132. III. 16. Xenophon in paedia Cyri lib. I. seqq. Strabo lib. XV. Pausanias in Laeonis 113. idemque in Arcadici 273. ubi affirmat, Antonium Pium apud Romanos fuisse dignum, qui perinde ac Cyrus communis pater appellaretur. Athenaeus lib. XII. Dipnosoph. Dio Prusaeus Orat. XXXVI. et orat. XLIX. Locus eiusdem de Asfyage aureis compedibus vinclo orat. ult. LXXX. lucem accipit ab Herodoto l. 130. Tiaran Persarum Parthorumque videtur quidem opponere pilis, orat. LXXI. Sed capitis tegmen fuisse, ostendunt veteres Mitbrae inscriptiones, quae Persas pilatos fuisse testantur. Conf. Scholiastae veteres Graeci et Latini, itemque Tzerzes hist. Chil. IIX. c. 139. Iul. Pollux onomast. lib. IIX. cap. 13. Cuius locus lib. VII. cap. 14. mendosus est, ubi τῆν πάγου

exprimere voluit, nisi vulgatus codex longe aliter legit, nihil tamen illic annotatum est a Ioachimo Kubnio in animadversionibus ad Pollucis onomasticon, Imerius vid. Herod. III. 12. Xenophon paed. Cyr. II. X. p. 215. Ibidem κάδου adhibet, vestimentumque denotat, quod togam manicatam reddunt, idque expleant Hesi- chius et Suidas. Diadematis habitum, de quo etiam apud Xenophontem est, ab Aegyptiis sumptum communiter existimant, quod ex Diodoro Siculo confirmare licet, bibl. hist. I. 62. Praeterea comam aluisse Persas, constat ex Hero- doto VI. 16. et Ammiano Marcellino lib. XXIII. ibidemque H. Valesii annotatio- nes p. 383, et ante cum Hadrianus Iunius in commentario de coma. Similiter torques et armillas gestarunt primores Persarum, praecipue reges, apud Xenophont. de expedit. Cyri minoris, l. p. 266. et Ciri minoris, l. p. 266. et Ciri paed. VI. p. 169. ed. Leuncl. conf. Thomae Bartholini Schedion de armillis. Quorsum referri potest consuetudo veterum Germaniae Regum, qui sollemniter inaugurandi armillis et chlamyde induebantur, apud VVitichindum annal. lib. II. p. 15. edit. Meibom. De cultu et munere satraparum, de militiae genere et modo vid. Xenophon. In- primis hic elucet Cyri prudentia, qui homines in mollibus regionibus natos continuis bellis durandos esse censuit, moresque a mitiori coelo formatos assiduo la- bore et disciplina ad fortitudinem constantiamque finxit. De Magis etiam ad gerenda negotia civilia adhibitis vid. Agathias hist. lib. II. Inter quos et priscos Germanorum sacerdotes ea in parte quaedam consensio ac similitudo fuit apud Ta- citum de mor. Germ. Mors Cyri, de cuius primis ac tenuibus initiis vid. Isocra- tes in orat. ad Philippum p. 139. incidit in Olympiadi LXII. annum quartum: cui respondet P. I. annus 4185. Superstes Cyro fuit Croesus, cuius regnum captis Sardibus, Olymp. LIX. anno primo, occupatum est. Conf. Marmora Oxoniensia p. 165. Idcirco aliter de fine vitae Croesi, aliter de fine regni eius loquendum sentien- dumque est, unde illustratur Laertius in Periandro. V. ibidem Palmerius p. 448. Imperavit Cyrus annis XXX. apud Cicronem de divinatione l. I. Vid. Iacobus Mal- blancq. tract. Chronol. p. 708. De morte eius Xenophon in paed. lib. IIX. et inde Cicero de legibus lib. 2. Nihil ad ultimum Cyro M. concessit Otto M. et re- rum pariter consiliorumque successu et secundis praeliis Germaniam nobi- litavit, armisque defensam auxit et collocupletavit. In Saxonia atque Ger- manorum Francia, pariterque in Belgio aulae ac potentiae sedem habuit, Venedosque represit ac domuit, Boemosque ad officium redegit, Hunga- rosque nondum divina religione imbutos coercuit et mitigavit, quin etiam Gallos terruit atque afflixit, omnes denique hostes fregit, fudit et profliga- vit, ac virtuti fortunam coniunctam habuit, et utramque pietate ornavit, atque adeo Cyrum vera felicitate anteivit. Cyrum quidem, auctore Cicero- ne, beatum ferunt, sed Ottonem reipsa fuisse beatum, et vita exemploque se praestitisse hunc talem, dubitari non potest. De illo vid. Cic. Cato maior:

de hoc *Vitisichindus* lib. 3. Neque in Ottone haec laus extincta est, sed duravit, et non intermissa permansit floruitque in Filiis, his maxime, qui eius in dignitate Imperii successores fuerunt, et rebus factisque insequentes Caesares admonuerunt, Imperium armis quaesitum, armis retineri. Cyrus autem nec parem ingenio, et corruptam vitio sobolem reliquit, cuius indoles ab origine stirpis deflexit, et nullam prudenter agendi facultatem habuit, ut iam demum intelligere liceat, quid sit, quamobrem Cambyses, ipsius natu maior filius, cum ob crudelitatem et temulentiam, tum ob insaniam et prodigalitatem passim, nec immerito, reprehendatur. *Vid. Herodotus III. 38. Clemens Alexandrinus in protreptico: Dio Chrysostomus orat. XXXVII. collat. XXV. De commutatis Persarum moribus post Xenophontem tradit Agathias lib. 2. Regni eorum non meminit Homerus, qui diu ante illud vixit et scripsit, idemque nihil de Assyriorum Medorumve Imperio scriptum reliquit, quippe quod suo aevo non norat, apud Strab. lib. XV. Geogr. Carmina autem Homeri cecinisse Persarum reges, testis est, Aelianus XII. 48. Recentius de regio Persarum principatu commentatus est Barnabas Briffonius, homo diligens et perinde doctus.*

III. DE NINO URBE.

Rudera Nini, urbis in Oriente principis, et rerum Assyriarum dominae quondam et regnatricis, varie dispersa, nec ubique obvia, neque ab omnibus aeqve diligenter custodita et asservata, colligam, et velut in tenuissimo pulvere delitescencia perquiram. Sed ultimae antiquitatis reverentia fecit, maiestasque regni, omnium, quorum apud nos quidem memoria superest, facile primi, ut ruinas has potissimum scrutari, atque inde materiam operi huic tumultuario sumere instituam. Quae in re mihi non esse fraudi jam, atque e tenebris et caligine urbis eruta in lucem prodixerint. Non enim id egerunt, ut aliis viam ad fontes, quibus ipsi sitim experunt, praeccluderent, sed ut aperirent potius, et quae ad arcem eruditionis eundum esset, non dictis tantum, verum etiam exemplis monstrarent. Enimvero ipsa sententiarum divortia magis cogitandi inquirendique occasionem praebent, ut rem hanc ab ipsis antiquitatum primordiis repetere necesse habeam, ne quae tantis viris interdum exciderunt nec opinantibus, sola nominum auctoritate nos in errorem inducant. Confragosae et praeruptae viae sunt, mutilis veterum scriptorum fragmentis passim oppletae, quin et turbatis apud ipsos veteres priscarum rerum vestigiis confusae, per quas diversa ratione, suspensio nonnulli gradu, alii impetu quodam ac velut saltu penetrarunt. Ut adeo miran-